Стылі маўлення

§ 7. Маўленчая сітуацыя і яе прыметы. Стылі маўлення (паўтарэнне)

Успамінаем і паўтараем

37. Дапоўніце схему. Раскажыце, ад чаго залежаць нашы выказванні.

МАЎЛЕНЧАЯ СІТУАЦЫЯ

• з адным чалавекам; • з многімі людзьмі	• у неафіцыйных абставінах (дома, на вуліцы); • у афіцыйных абставінах (у школе, на сходзе)	• паведаміць пра нешта; • абмяняцца думкамі; • уздзейнічаць на субяседніка

38. Прачытайце тэксты. Ахарактарызуйце маўленчую сітуацыю кожнага з іх (з апорай на схему).

I. **Вітамін**

Дзед у садзе сліў натрос,
Поўны кош дамоў прынёс.
— На здароўе еш, Ігнат, —
Вітамінаў у іх шмат.

Сліву ўнук пакаштаваў,
Дзеду костачку падаў:
— Вось, і праўда, вітамін,
Ды шкада — усяго адзін.

В. Гардзей.

II. Вітаміны — незаменныя пажыўныя мікраэлементы. Яны з'яўляюцца жыццёва важнымі для звычайнай працы арганізма і падтрымання здароўя. Для таго каб атрымліваць розныя вітаміны, неабходна ўжываць розныя харчовыя прадукты: цэльназерневыя і малочныя прадукты, садавіну і гародніну, прадукты групы «рыба — яйкі — птушка — мяса», а таксама харчовыя тлушчы (напрыклад, арэхі, авакада, аліўкі).

У залежнасці ад маўленчай сітуацыі (з кім гаворым, дзе і з якой мэтай) мы выкарыстоўваем розныя стылі маўлення. Кожны стыль мае свае прыметы: мэта і сфера выкарыстання, моўныя сродкі.

39. Прачытайце і вызначце, якія прыметы характарызуюць гутарковы стыль, а якія — навуковы і мастацкі.

Прыметы стылю		
з якой мэтай выкарыстоўваецца	**дзе выкарыстоўваецца**	**моўныя сродкі**
абмяняцца думкамі, выказаць пачуцці, запытацца пра нешта	падчас гутаркі ў неафіцыйных абставінах	гутарковыя словы і выразы, дыялог
вобразна апісаць пэўныя з'явы, прадметы, падзеі	у творах мастацкай літаратуры і вуснай народнай творчасці	эпітэты, параўнанні, словы з пераносным значэннем
паведаміць навуковыя звесткі, растлумачыць сутнасць якой-небудзь з'явы ці прадмета	у падручніках, слоўніках, даведніках, энцыклапедыях	тэрміны

Раскажыце, чым адрозніваюцца мастацкі і навуковы, мастацкі і гутарковы стылі.

40. Прачытайце выказванні, выбіраючы з дужак патрэбныя літары. Выкарыстоўваючы звесткі з табліцы, абгрунтуйце прыналежнасць тэкстаў да пэўнага стылю.

I. Ажыны падобныя да малін, толькі трошкі буйнейшыя. Па колеры не чырвоныя, а чорныя, з шызым тумановым налётам амаль на кожнай яга*(д/т)*цы.

Прайсці праз ажы*(н/нн)*ік не так проста, бо ён мае *(в/г)*вострыя калючкі. Але ажыны вартыя таго, каб іх збіраць. Ажынавае варэ*(н/нн)*е вельмі духмянае і прыемнае на смак, а свежыя ягады выдатна праганяю*(т/ць)* смагу.

Праваўладальнік Акадэмія адукацыі

II. Ажы́ны — паўкустовая расліна з роду малін. Пладаносіць на двухгадовых парастках, якія за перыяд вегетацыі дасягаюць 4—6 метраў у даўжыню, утвараючы сапраўдныя зараснікі. Найбольш распаўсюджаныя гатункі ажын — «збытная», «тэхас», «чарнаплодная» і інш. Памер ягад — ад сярэдніх да вельмі буйных (10—12 г).

Запішыце тэкст I, раскрываючы дужкі.

41. Пазнайце кветку па апісанні. Адгадайце загадку А. Церашковай.

Жоўтае сонейка ў белых пялёстках —
Кожны з нас ведае кветачку простую.
П'ём[ф] з ёй гарбату (праступа міне),
З ёю варожым (кахае ці не).

Сродкі якога стылю выкарыстоўвае аўтар для апісання кветкі? Абгрунтуйце сваю думку.

Якія звесткі можна выкарыстаць для навуковага апісання кветкі? Апішыце кветку ў навуковым стылі. Раскажыце, які выгляд яна мае, дзе і як выкарыстоўваецца.

42. Выпішыце з любога падручніка для 6-га класа прыклад тэксту навуковага стылю. Пры неабходнасці запішыце тэкст па-беларуску. Падкрэсліце характэрныя для яго лексічныя сродкі.

§ 8. Афіцыйны стыль маўлення, яго жанры, сфера выкарыстання

43. Прачытайце тэкст. Для каго і з якой мэтай ён напісаны?

Артыкул 2. Дзяржаўныя мовы, іншыя мовы ў Рэспубліцы Беларусь

У адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь дзяржаўнымі мовамі Рэспублікі Беларусь з'яўляюцца беларуская і руская мовы. Рэспубліка Беларусь забяспечвае ўсебаковае развіццё і функцыянаванне беларускай і рускай моў ва ўсіх сферах грамадскага жыцця *(Закон «Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь»)*.